

Sajtószemle, 1945 május

„Huszonöt év óta először ünnepli szabadon a magyar munkásság május elsejét. A dolgozók nemzetközi seregszemléjéhez a német fasizmus vérben és tűzben összeomló romjai nyújtják a történelmi hátteret. A Vörös Hadsereg lobogója leng Berlin szívében... A magyar nép, a magyar munkásság negyedszázad reakciós elnyomása után szívvel-lélekkel osztozik az örömben, ami a világ haladó nemzeteit ezekben a történelmi napokban eltölti. Száz sebe dacára, melyet a német rablók és saját nyilasai ütöttek rajta, bizakodó élniakarással tekint a jövőbe” — írja május elseji vezércikkében a *Szabad Nép*.

A kereskedelmi minisztérium a táviró, telefon és rádió megindításával ünnepli május elsejét. Megfeszített munkával — a legnagyobb nehézségek leküzdése árán — sikerült május elsejére három nagy automata távbeszélő központot: az Erzsébet-, a Lágymányos- és a Belváros-központot üzembe helyezni. Ezen a napon megindul az ország egész tisztántúli részével, valamint a Dunántúl egy területével is a hivatalos táviró- és távbeszélő forgalom. Május elsejével megindul a levélpostai küldemények kézbesítése Budapestről vidékre és vidékről Budapestre. Megindul Budapest területén a sürgős levélforgalom is, valamint a levélsekrények rendszeres kiürítése. Május elsején megszólal a Magyar Rádió is az 550,5 méteres hullámhosszon.

A villamosforgalom a Nagykörúton, 6-os jelzéssel, megindult. Az új viteldíjak: kis átszálló 2, átszálló 3, menettérti jegy 4, hetijegy 20, gyermekjegy 1 pengő.

Május 3-án a napilapok részletesen beszámolnak arról, hogy Budapesten félmillió tömeg tüntetett a demokrácia és munkásegység mellett az első szabad május elsején. Végeláthatatlan sorokban vonult fel Nagy-Budapest népe a munkásság ünnepére. Az ünnepségen *Rákosi Mátyás* és *Szakasits Árpád* mondott beszédet. A nagygyűlés határozati javaslata: a kivívott szabadságot soha többé nem engedjük elragadni! Ugyanakkor a napilapok közlik: Berlin elesett, rohamosan bomlik a német hadsereg. Egymillió német katona tette le a fegyvert Olaszországban és Nyugat-Ausztriában. Ribbentrop eltűnt, közölték Hitler halálhírét, Dönitz vezértengernagy az új német „vezér”.

A Magyar Rádió adásainak megindítása ünneplés keretében ment végbe az első szabad május elsején. *Dálnoki Miklós Béla*, az ideiglenes nemzeti kormány miniszterelnöke intézett beszédet a magyar néphez. A „*Munka ünnepén*” c. műsor keretében a demokratikus front vezetői mondtak rövid rádióbeszédet.

De Gaulle tábornok Sztálinhoz intézett táviratában szerencsekívánatait fejezte ki Berlin bevételének alkalmából.

Napilapjaink beszámolnak a kommunista győzelemről a párizsi községi képviselő-választásokon. 90 mandátumból 27 jutott a francia testvérpártnak. Az összes szavazatok 36%-át a francia kommunista párt jelöltjeire adták le.

Május elsején megjelent a „*Magyar Ifjúság*”, a Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség képes hetilapja. A Magyar Dohányjövődék május elsejére 1 pengős „1945 május 1” elnevezésű cigarettát adott ki.

Az Országos Gazdasági Tanács elnöksége megválasztotta elnökének *Oltványi Imrét*, a Nemzeti Bank elnökét; alelnökké *Bán Antalt* és *Kossa Istvánt*.

Hol a kenyér? — kérdi a *Szabad Nép* cikkírója május 5-én. — „Napok óta megint azzal fogadják a dolgozókat a pék- és élelmiszerüzletekben, hogy hatósági kenyér nincs. A polcok ugyanakkor roskadoznak a hatvanpengős kenyér tömege alatt. Fel kellene lebbenteni a fátylat a titokról, miért

van drága és miért nincs olcsó kenyér? Vagy a „szabad” kenyér felfalja a „hatósági” kenyeret?!”

Csehországban náciellenes megmozdulás tapasztalható: az ország legnagyobb fegyvergyárában, a pilzeni Skoda-művekben és több más gyárban is, a munkásság sztrájkba kezdett. A csehszlovák kormány közlése szerint a sztrájkok nyomán Prágában felkelés tört ki.

Május 8-án közlik napilapjaink a Reuter jelentését: Németország feltétel nélkül kapitulált. Prágában a cseh szabadságharcosok és a német megszállók között heves utcai harcok fejlődtek ki, melyek különösen nagy erővel a rádió épülete előtt folytak. *Patton* amerikai csapatai elfoglalták Pilzen városát — az amerikaiak 25 kilométerre vannak Prágától. Budapest lakossága alkonyatkor értesült a béke híreről. Ismeretlen emberek ölelkeztek az utcán, a házak ablakaiban vörös kendőket lobogtattak, felszabadult tömegek ujjongtak a háború befejezésének hírére. „Budapest sokat szenvedett népe sirva-ujjongva ünnepelte a várva-várt pillanatot: a békét” — írja a *Szabad Nép*.

Az egész világ zászlódíszbe öltözve, tüntető embertömeggel, nyilvános vigassággal ünnepelte a náci uralom megsemmisítését. Párizsban egész éjszaka az utcákon táncolva, énekelve, jelszavakat kiáltozva ünnepelt a nép. A svéd fővárosban farsangi papírdísz tarkította az utcákat. New Yorkban is elemi erővel tört ki a lakosság öröme: mindenki az utcákon tartózkodott és lehetetlenné vált minden közlekedés. San Franciscóban az öt nagyhatalom képviselői elhatározták, hogy a győzelem bejelentését egyperces áhítatos csönddel ünneplik meg. A harcok azonban még nem szüntek meg: a legjelentősebb harcok Csehországban folynak. A prágai rádió jelentette, hogy a csehországi német csapatok letették a fegyvert; a megadást von *Schörner* tábornok írta alá. Ennek ellenére kisebb harcok és csatározások tovább folynak. Közvetlenül a fegyverletétel után *Patton* amerikai hadseregének páncélcsovjai bejutottak Prágába. Elesett Drezda is, az utolsó német város, mely még a hitleri csapatok birtokában volt. *Tito* tábornagy jugoszláv hadserege Horvátország fővárosát, Zágrábot foglalta el.

„Ezer ágyú harmincszor egymás után dördült el május kilencedikén éjjel Moszkvában és adta hírvilágunk az ítélet végrehajtottát. A fasiszta fenevad vérében fetrengve végsőt vonaglott és a szabadságot áhító emberiség fellélegzett. Nem fenyegeti többé létét, kultúráját, emberi mivoltát a barbarizmus fegyveres csordája. Béke és boldogság virrad a föld népeire. Még egyszer feldördültek az ágyúk — de nem halált szórnak már a világra, hanem az életet, a feltámadást hirdetik” — írja a *Szabad Nép* május 10-én. *Zsukov* és *Tedder* tábornokok előtt írták alá a németek a feltétel nélküli megadás okmányait. Moszkva milliói hatalmas lelkesedéssel ünnepelték a győzelem napját.

Budapest polgármestere rendeletet adott ki, melynek értelmében közel hat esztendő után megszűnik az elsőtétítés.

A nagy óbudai téglagyárban megindult a téglák és cserép gyártása. A teljesítmény egyelőre heti 300.000 darab.

Kárpátalja (Ruténföld) csatlakozott a Szovjetunióhoz.

Budapesten május 16-án megszűnt a szesztilalom. Szeszest italt korlátozás nélkül lehet árusítani.

A *Szabad Színház* május 3-án kezdte meg működését az Erzsébetvárosi Színház épületében, *Both Béla* vezetésével.

Lenin születésének 75. évfordulója alkalmából ünnepséget rendeztek az Uránia filmszínházban. Bevezetőképpen *Kovács István* tartott rövid elő-

adást az orosz filmről, *Major Tamás* és *Gobbi Hilda* költeményeket adtak elő, *Kádár János*, nemzetgyűlési képviselő pedig ünnepi beszédet mondott. Ezután a „*Lenin Októbere*” c. film került bemutatásra.

Megalakult a Magyar Színészek Szabad Szakszervezete. Elnöke *Abonyi Géza*, főtíkára *Staud Géza*.

Május 18-án jelentik, hogy Dr. Benes, csehszlovák köztársasági elnök hivatalosan elfoglalta Prágában az elnöki palotát és átvette elnöki tisztségét.

„Végleges megbékélést akarunk teremteni Románia és Magyarország között... A román-magyar barátság nem területi kérdés. Erdély, ahol a románok és magyarok sok-sok évszázad óta él egymás között — ez az Erdély számunkra nem lehet fal, hanem csak híd Magyarország felé” — jelentette ki *Petru Groza*, román miniszterelnök.

A Nemzeti Színház bemutatta *Háy Gyula* „*Tiszazug*” c. drámáját, *Major Tamás* rendezésében.

Szerb Antalnak, a tragikus sorsú írónak emlékére ünnepséget rendeztek a Vörösmarty gimnázium dísztermében. Hegedűs Sándor megnyitja után *Sik Sándor* egyetemi tanár egykori tanítványát, mint az irodalom szerelmesét méltatta. Íróársai nevében *Devecseri Gábor* mondott megemlékezést.

A Budapest-Köztér—Törökbálint vonalon megindult a HÉV járat. A vonatok óránként közlekednek.

A gyászba borult Budapest népének ezrei kísérték utolsó útjára *Bajcsy-Zsilinszky Endrét* vasárnap, május 27-én. A nemzeti ellenállás nagy halottját a parlament főbejárata előtt ravatalozták fel. A temetésen *Tildy Zoltán* a Kisgazdapárt nevében, *Puskin* követ a Szovjetunió nevében búcsúztatta az elhunytat. *Szakasits Árpád* a Szociáldemokrata Párt, *Kállai Gyula* a Magyar Kommunista Párt nevében beszélt. Az elhunyt hamvait Tarpára szállították.

Vas Zoltán polgármester 3 millió pengőt folyósított a Községi Élelmiszerüzem részére, hogy zöldségféléket és gyümölcsöt szállítson a főváros lakóinak.

Budapest főváros művészi emlékművel jelöli meg azt a helyet, ahol a Budapest megmentésére kiküldött orosz parlamentáretket meggyilkolták.

A rádiózás szabadá tételével kapcsolatban a belügyminiszter utasította az illetékes szerveket, hogy június 1-től adják vissza a beszolgáltatásra kötelezett rádiókészülékeket az igazolt tulajdonosoknak.

Regensburg mellett megtalálták a német külügyminisztérium teljes irattárát.

A Képzőművészek Szabad Szervezetének Ifjúsági Tagozata megrendezte első kiállítását a Múcsarnokban.

A *Képes Világ* c. hetilap munkatársa megkérdezte *Kodály Zoltánt*, hogyan határozza meg programját? *Kodály Zoltán* így válaszolt: „Azoknak akarok zenekultúrát adni, akik eddig legfeljebb rádióon át és minden irányítás nélkül hallgattak komoly zenét. Elsősorban a munkásságra gondolok. Sem az Opera, sem pedig a koncertterem nem lehet a kiváltságosok, a bérlők kis kasztjának kisajátított tulajdona. Lehetővé kell tenni, hogy a munkás is eljöhessen az operaelőadásra, hangversenyre. Ha pedig ez a mai közlekedési nehézségek miatt nem lehetséges, akkor nekünk kell művészekkel, zenekarral felkeresni a gyárakat, üzemeket. Céлом a dolgozók minél szélesebb rétegeit bekapcsolni a muzsikába, akár mint műértő hallgatót, akár mint aktív zenészt.”